

Abay “Nasihatlar”i asari yuzasidan PISA topshiriqlari



**O‘qish
savodxonligi**

Samarqand VMOHM dotsenti

**Yuldosheva Saodat
Azizovna**

O'QISH SAVODXONLIGI

O'qish savodxonligi - bu - shaxsning o'z bilim va salohiyatini rivojlantirish, jamiyatda o'z o'rnini topish maqsadiga erishishi yo'lida matnlarni **tushunish**, ulardan **foydalanish**, ular ustida **mulohaza yuritish** va ularga **munosabat bildirish** demakdir.



TUSHUNISH



**MULOHAZA
YURITISH**



**MUNOSABAT
BILDIRISH**



FOYDALANISH

O'qish savodxonligi

PISA tadqiqotida o'quvchilarning o'qish savodxonligini baholovchi turli savollarning tasnifi va ularning taqsimlanishi

Qidirish va topish

To'g'ridan to'g'ri
ma'nosini ifodalash

Xulosalarni
umumlashtirish

Matnning sifati va
ishonchliligini baholash

Matn shakli va mazmuni
ustida mulohaza yuritish

**Bitta
matn**

**Kognitiv
(aqliy)
jarayonlar**

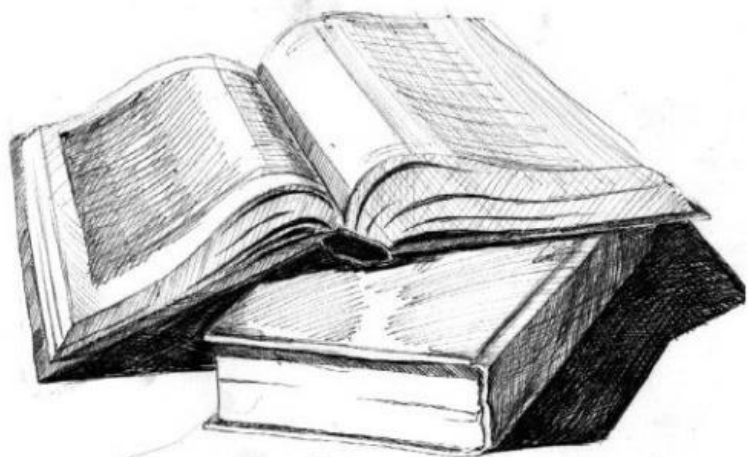
**Bir
nechta
matn**

Tegishli matnni
qidirish va topish

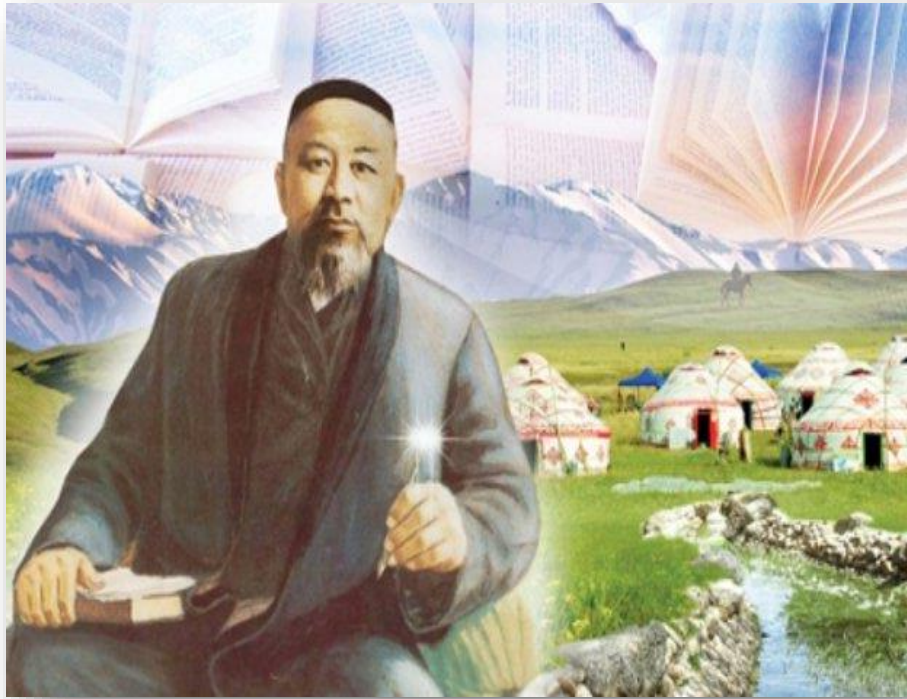
Xulosalarni umumlashtirish
(turli manbalardan)

Ziddiyatlarni aniqlash va
ularni bartaraf etish

“Naqliya so‘zlar” (“Nasihatlar”)



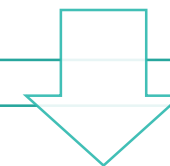
HAYOTI VA IJODIY FAOLIYATI



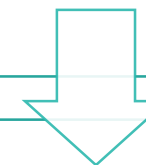
**Abay (Ibrohim)
Qo'nonboyev
(1845-1904)**
**qozoq mumtoz
adabiyotining
asoschilaridan biri,
ma'rifatparvar shoir**

HAYOT YO'LI

1845-yil 10-avgustda Qozog'istonning Semipalatinsk uyezdiga qarashli Chingiztov hududida chorvador oilasida dunyoga kelgan.



Semipalatinskdagi madrasada mulla Ahmad-Rizo qo'lida savod chiqargan. Rus maktabiga ham qatnab, rus tili va adabiyotini o'rgandi.



1855 -1895-yillar davomida qizg'in ijodiy davri bo'ldi. Abayning ijodiy merosi 180 ga yaqin she'rlari, 3 ta poemasi, 60 dan ortiq tarjimalari, "Nasihatlar"i hamda bir necha tarixiy mavzudagi maqolalaridan iborat.



U 1904-yilda vafot etgan.



SHOIRNING OILASI



Otasi Qo'nonboy



Onasi Uljon



Yosh Ibrohim
ijod og'ushida



Shoirning onasi Uljon va otasining onasi Ziyrak momo Ibrohimni erkalatib “Abay” deb chaqirganlar. Keyinchalik bu nom shoirning taxallusiga aylanib ketgan

Ukasi Shokarim ham shoir, yozuvchi, tarjimon, bastakor, tarixchi-filosof edi.

Farzandlari

- Ikki katta o'g'li uzoq yashamagan, xastalik tufayli vafot etgan.

- **Uchinchi o'g'li Mag'aviya** otasining xohishiga ko'ra, dostonlar yozgan. Uning "Medgat-Qosim" dostoni ijodining salmoqli qismini tashkil qiladi. Mag'aviyaning asli kasbi huquqshunos bo'lib, umrining so'ngigacha mahalliy sudya bo'lgan.
- **To'rtinchi o'g'li To'raqul** "Alash-O'rda" partiyasi vakili, jamoat arbobi edi. Uning ham shoir va yozuvchi sifatida bir qator asarlari saqlanib qolgan, Yevropa va rus adabiyotidan tarjimalar qilgan.

IJODIY FAOLIYATI

Shoir

«Yuzi ravshan»,
«Alifbo», «Fuzuliy,
Shamsiy, Sayqaliy»
“Ko‘zimning qorasi”
«Mening elim —
qozog‘im», «Ilm
topmay maqtanma»

**17 ta o‘lan kuyini
bastalagan.**

«Sakkiz ayoq»,
«Aytdim salom,
qalamqosh», «Men
ko‘rdim baland qayin
qulashin»

Bastakor

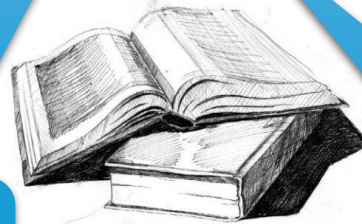


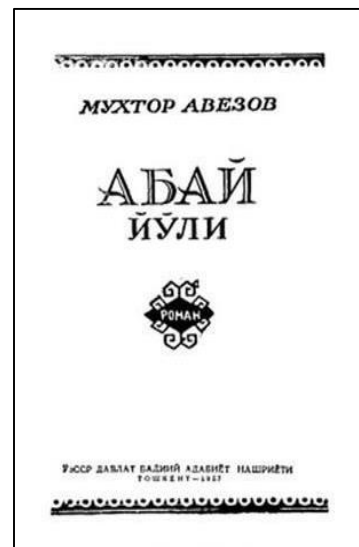
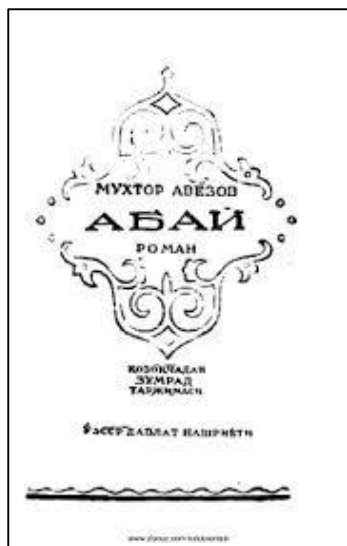
Nosir

“Naqliya
so‘zlar”
 (“Nasihatlar”)

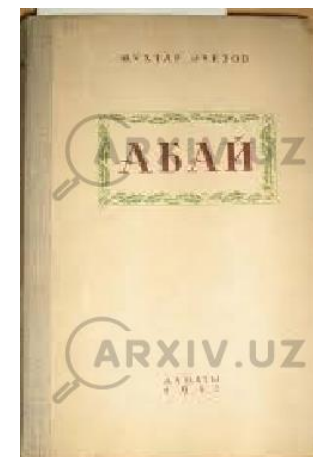
A.S.Pushkinning
«Yevgeniy Onegin»
asaridan parchalarni
qozoq tiliga tarjima
qildi.

Tarjimon





• Muxtor Avezov



Abay nomini abadiylashtirish ishlari

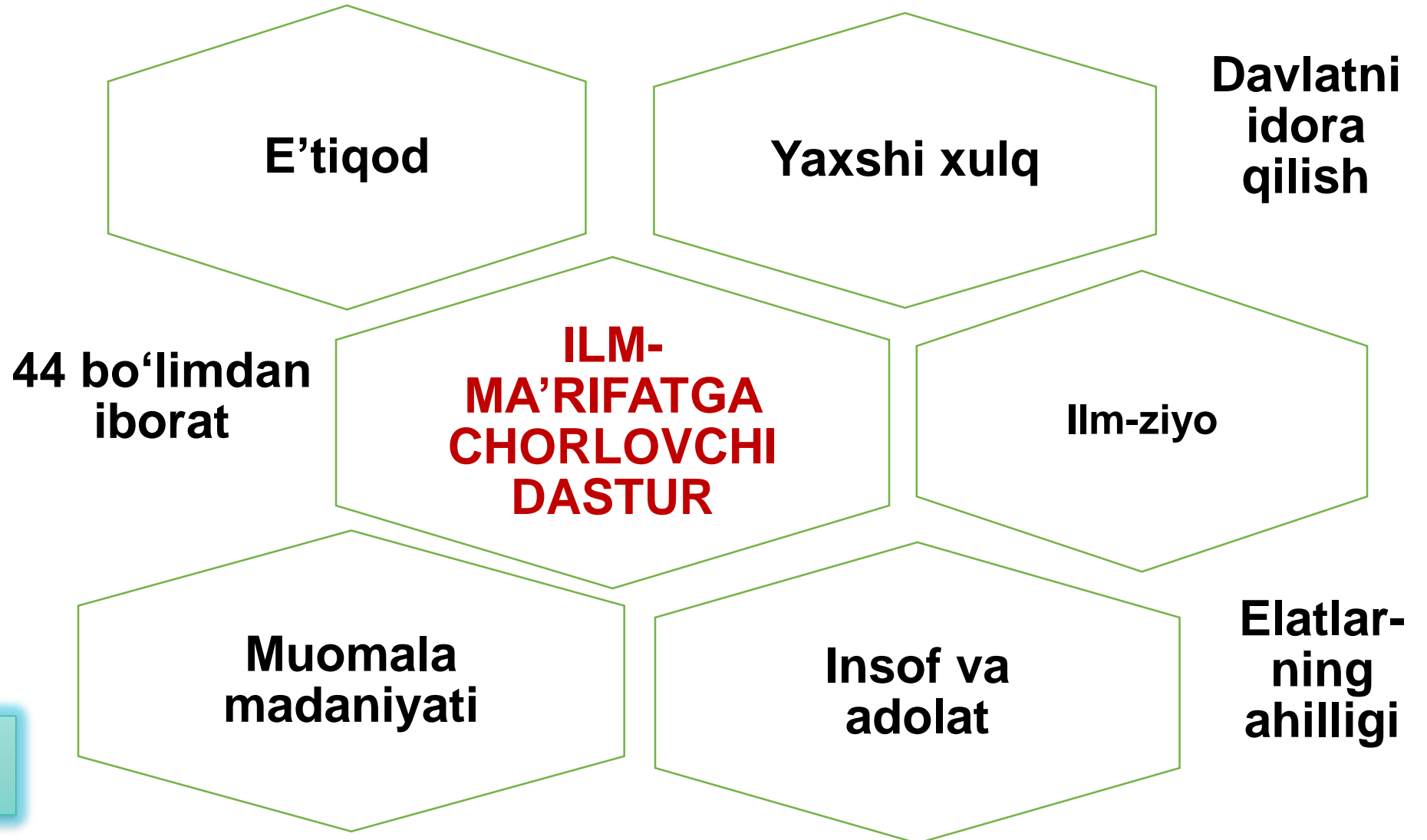


- 2018-yil 13-mart kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev «Buyuk qozoq shoiri va mutafakkiri Abay Qo'nonboyev ijodiy merosini keng o'rganish va targ'ib qilish to'g'risida»gi qarorni imzolagan.

- 2020- yil Abayning 175 yilliga bag'ishlab xalqaro, respublika va mintaqaviy darajada 500 dan ziyod tadbirlar tashkil etildi.
- YUNESKO hamkorligida Semeyda avgust oyida o'tkaziladigan “**Abay merosi va jahon ma'naviyati**” xalqaro ilmiy-amaliy konferensiyasi eng muhim voqealardan biri bo'ldi.
- 2020- yil oktabr oyi Nur-Sultonda Abay va ma'naviy-ruhiy uyg'onish mavzusida xalqaro konferensiya o'tkazildi.



“Naqliya so‘zlar” (“Nasihatlar”)



Nosir Fozilov

Uchinchi soʻz

Matn mazmuniga mos rasmlarni oʻzaro bogʻlay olish va maʼnosini sharhlash

- ... Bunga dunyoda oʻtgan barcha donishmandlar shunday javob qiladi: har qanday yalqov kishi qoʻrqoq va gʻayratsiz boʻladi; har qanday gʻayratsiz, qoʻrqoq kishi maqtanchoq boʻladi; har qanday maqtanchoq, qoʻrqoq kishi aqlsiz, nodon boʻladi; har qanday aqlsiz, nodon kishi orsiz boʻladi; har qanday orsiz kishi yalqov, kishi oldida tilanchi, ochkoʻz, suq boʻladi; bunday hunarsiz kishilar hech qachon birovga doʻst boʻlmaydi.



Uchinchi soʻz



Yalqov

Qoʻrqoq

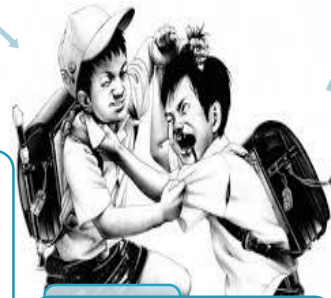


Maqtanchoq

Aqlsiz



Orsiz



Ochkoʻz



Hunarsiz



Yettinchi soʻz

Bola onadan tugʻilganda ikki odat bilan tugʻiladi. Biri: yesam, ichsam, uxlasam demoqlikdir, albatta; shuningdek, bular tanning sihat-salomatligi uchun zarur hamdir; bular boʻlmasa – tanda jon ham boʻlmaydi, oʻsmaydi ham, quvvatga ham kirmaydi. Ikkinchisi: koʻrsam, bilsam demoqlikdir. Bola yoshligida nimani koʻrsa, shunga talpinadi, yalt-yult etib qaraydi, koʻrgan narsasini qoʻli bilan ushlab, yuzi-koʻziga yaqin olib borib suykagisi, ogʻziga solib tishlagisi keladi. Karnay-sunray ovozini eshitsa – yon-atrofiga alanglab qaraydigan boʻladi. Sal kattaroq boʻlganidan keyin esa, it hursa ham, mol maʼrasa ham, birov kelsa ham, yigʻlasa ham oʻrnidan tura yugurib chiqib qaraydigan va: «U nima?», «Bu nima?», «U nega unday qildi?», «Bu nega bunday qildi?» deb koʻzi koʻrgan, qulogʻi eshitgan narsalarni soʻraydigan boʻladi – hech tin topmaydi. Bularning hammasi koʻrsam ekan, bilsam ekan, oʻrgansam ekan, degan tabiiy qiziqish alomatidir, albatta. Dunyodagi barcha mavjud hodisalarning sirini hech boʻlmasa yuzakiroq boʻlsa ham bilmaslik – bu odamgarchilikdan emas. Shuni ham bilmagandan keyin, bu odam odam emas, balki hayvondan hech farqi yoʻqdir...

Savol:

Inson qanday odatlar bilan tugʻiladi?

A. Yeyish-ichish va uxlash

B. Eshitish va koʻrish

C. Qiziqish va anglash

D. Sihat-salomatlik va borliqni anglash

Yettinchi soʻz

Yeyman

Ichaman

Uxlayman

Sihat- salomatlik



Koʻraman

Bilmoqchiman

U nima?

Bu kim? Nega?

Nima uchun?

Borliqni anglash

O'n yettinchi so'z



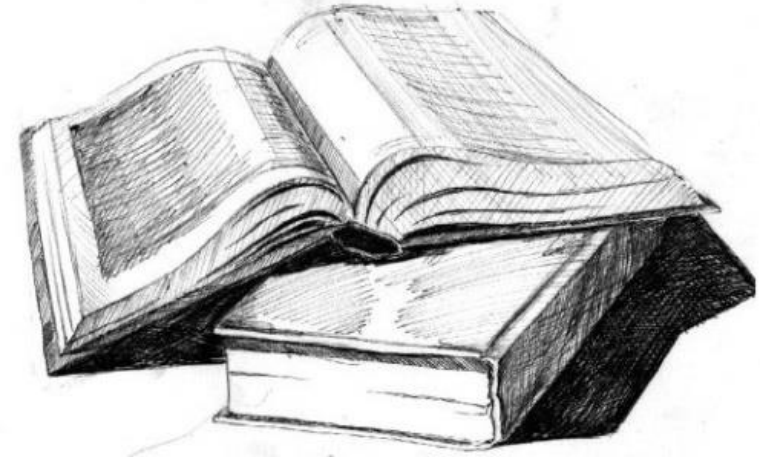
G'ayrat



Yurak



Aql



ILM

O'ttiz birinchi so'z

Eshitgan narsani unutmashlik uchun

**Zehnli
bo'lmoq**

**Fahm-farosat bilan
uqib olmoq**

Takrorlab turmoq

**Ko'ngilga
boshqa
narsalarni
keltirmaslik**





O'ttiz birinchi so'z

**Aql va ilmga putur yetkazuvchi
omillar**

Beg'amlik

O'yin-kulgi

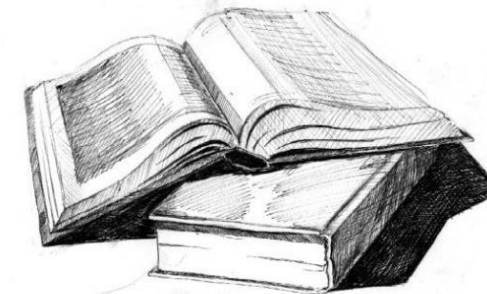
Beparvolik

Ixlossizlik



O'ttiz ikkinchi so'z

Ilmni o'rganishda...



Mehr

Aql kasali

Yaxshi niyat

**Ilmni va aqlni
bir me'yorda
saqlash**

Ishonch

**Mulohaza,
muhofaza**



Topshiriq. Jummalarni tiklang

- ✓ ***Suqrotga zahar ichtirgan, Janna d' Arkni o'tda yondirgan, Isoni xochparchin qilgan kim? _____***
Demak, _____ ning aqli yo'q.
Evini topda uni haq yo'lga sol.



Topshiriq. Jummalarni tiklang

- **Dunyo** — _____ .
- Vaqt** — _____ .
- Oldindagi to'liqlar** — _____ ,
- orqadagi to'liqlar** — _____ .
- Ularning davomiyligida abadiy hayot yashaydi.**



TEST TOPSHIRIG'I

Birinchidan – Xudoning, ikkinchidan – xalqning, uchinchidan – davlatning, to‘rtinchidan – ibratning, beshinchidan – aqlning, ornomusning dushmanidir. U nima?

A

begamlik, beparvolik

B

ilmsizlik

C

gayratsizlik

D

yuraksizlik



**E'TIBORINGIZ UCHUN
RAHMAT!**

Uyali telefonlarning xavfsizligi

Uyali telefonlar xavflimi?

Ha

- 1 Uyali telefonlar orqali uzatiladigan radioto'lqinlar tana to'qimalarini qizdirib, zarar yetkazuvchi ta'sirga ega.
- 2 Uyali telefonlar hosil qiluvchi magnit maydonlar tana hujayralarining faoliyatiga ta'sir qilishi mumkin.
- 3 Uzoq vaqt davomida uyali telefon qo'ng'iroqlarini amalga oshiradigan odamlar charchoq, bosh og'rig'i va diqqatni yo'qotish borasida shikoyat qiladilar.
- 4 Uyali telefondan foydalanuvchilarda miyaning telefon tutashgan joylarida saraton kasalligiga chalinish ehtimoli 2,5 baravar ko'proqdir.
- 5 Saraton kasalligini o'rganish bo'yicha xalqaro agentlik bolalarda saraton kasalligi va elektr uzatish liniyalari o'rtasida bog'liqlikni topdi. Uyali telefonlar singari, elektr uzatish liniyalari ham radiatsiya chiqaradi.
- 6 Uyali telefonlardagi kabi radiochastota to'lqinlari nematoda chuvalchangining genlari tarkibini o'zgartirdi.

Yo'q

Radio to'lqinlari tanaga issiqlik shikast yetkazadigan darajada kuchli emas.

Magnit maydonlar juda zaif va tanamizdagi hujayralarga ta'sir qilishi dargumon.

Bunday ta'sirlar laboratoriya sharoitida hech qachon kuzatilmagan va zamonaviy turmush tarzidagi boshqa omillarga bog'liq bo'lishi mumkin.

Tadqiqotchilar bu o'sish mobil telefonlardan foydalanish bilan bog'liqligi aniq emasligini tan olishadi.

Elektr uzatish liniyalari tomonidan ishlab chiqariladigan nurlanish - bu boshqa turdagi nurlanish bo'lib, uyali telefonlardan keladigan energiyadan ko'proq.

Chuvalchanglar odam emas, shuning uchun bizning miya hujayralarimiz xuddi shunday ta'sirda bo'lishiga kafolat yo'q.

E'tiborli jihat

Uyali telefonlarning sog'liq uchun xavfli ekanligi haqidagi qarama-qarshi xabarlar 1990-yillarning oxirida paydo bo'ldi.

E'tiborli jihat

Hozirga kelib uyali telefonlarning ta'sirini o'rganish maqsadida ilmiy tadqiqotlar uchun millionlab dollar mablag' sarmoya kiritildi.

Agar siz uyali telefondan foydalansangiz...

Tavsiya qilamiz

Qisqa uyali aloqa qo'ng'iroqlari.

Kutish holatida bo'lganda uyali telefoningizni tanangizdan uzoqroq tuting.

Uzoq "suhbat vaqti" ga ega bo'lgan uyali telefon sotib oling. U samaraliroq va nisbatan kamroq nurlanish chiqaradi.

Tavsiya qilmaymiz

Qabul qilishi sust bo'lgan holatda uyali telefoningizdan foydalanmang, chunki telefon asosiy stansiya bilan aloqa qilishi uchun ko'proq quvvat talab qiladi va bunda radio to'lqinlarining nurlanishi ko'proq bo'ladi.

"SAR" qiymati* yuqori bo'lgan uyali telefon sotib olmang. Bu uning ko'proq radiatsiya chiqarishini anglatadi.

Agar ular mustaqil ravishda sinovdan o'tkazilmagan bo'lsa, himoya qurilmalarini sotib olmang.

E'tiborli jihat

Uyali telefondan foydalanuvchilar sonining ko'pligi inobatga olib aytish mumkinki, sog'liq uchun kichik zararli ta'sirlar ham aholi salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

E'tiborli jihat

2000-yilda Styuart o'z hisobotida (Britaniya muhbiri) uyali telefonlar borasida sog'liq uchun biron bir muammo topilmaganligini, ammo bir necha tadqiqotlar o'tkazilgunga qadar, ayniqsa yoshlar orasida ehtiyot bo'lish zarurligini tavsiya qildi. 2004-yildagi hisobot buni tasdiqladi.

* **SAR** (o'ziga xos assimilyatsiya darajasi) - bu uyali telefondan foydalanayotganda tana to'qimasi tomonidan qancha elektromagnit nurlanish so'rilishini o'lchashdir.

Oldingi ikki sahifadagi “Uyali telefonlarning xavfsizligi” nomli matnlar veb-saytdan olingan. Keyingi savollarga javob berish uchun ushbu sahifalaridan foydalaning.

1-savol

E’tiborli jihatlarning maqsadi nima?



- A** Uyali telefonlardan foydalanish xavfini tavsiflash.
- B** Uyali telefon xavfsizligi haqida munozaralar davom etayotganligini taxmin qilish.
- C** Uyali telefonlardan foydalanuvchilar qanday choralarni ko‘rishlari kerakligini tasvirlash.
- D** Uyali telefonlar tufayli sog‘liq uchun ma’lum muammolar mavjud emasligini taxmin qilish.

Uyali telefonlar xavflimi?

Ha

Yo'q

- 1 Uyali telefonlar orqali uzatiladigan radioto'lqinlar tana to'qimalarini qizdirib, zarar yetkazuvchi ta'sirga ega. Radio to'lqinlari tanaga issiqlik shikast yetkazadigan darajada kuchli emas.
- 2 Uyali telefonlar hosil qiluvchi magnit maydonlar tana hujayralarining faoliyatiga ta'sir qilishi mumkin. Magnit maydonlar juda zaif va tanamizdagi hujayralarga ta'sir qilishi dargumon.
- 3 Uzoq vaqt davomida uyali telefon qo'ng'iroqlarini amalga oshiradigan odamlar charchoq, bosh og'rig'i va diqqatni yo'qotish borasida shikoyat qiladilar. Bunday ta'sirlar laboratoriya sharoitida hech qachon kuzatilmagan va zamonaviy turmush tarzidagi boshqa omillarga bog'liq bo'lishi mumkin.
- 4 Uyali telefondan foydalanuvchilarda miyaning telefon tutashgan joylarida saraton kasalligiga chalinish ehtimoli 2,5 baravar ko'proqdir. Tadqiqotchilar bu o'sish mobil telefonlardan foydalanish bilan bog'liqligi aniq emasligini tan olishadi.
- 5 Saraton kasalligini o'rganish bo'yicha xalqaro agentlik bolalarda saraton kasalligi va elektr uzatish liniyalari o'rtasida bog'liqlikni topdi. Uyali telefonlar singari, elektr uzatish liniyalari ham radiatsiya chiqaradi. Elektr uzatish liniyalari tomonidan ishlab chiqariladigan nurlanish - bu boshqa turdagi nurlanish bo'lib, uyali telefonlardan keladigan energiyadan ko'proq.
- 6 Uyali telefonlardagi kabi radiochastota to'lqinlari nematoda chuvalchangining genlari tarkibini o'zgartirdi. Chuvalchanglar odam emas, shuning uchun bizning miya hujayralarimiz xuddi shunday ta'sirda bo'lishiga kafolat yo'q.

E'tiborli jihat

Uyali telefonlarning sog'liq uchun xavfli ekanligi haqidagi qarama-qarshi xabarlar 1990-yillarning oxirida paydo bo'ldi.

E'tiborli jihat

Hozirga kelib uyali telefonlarning ta'sirini o'rganish maqsadida ilmiy tadqiqotlar uchun millionlab dollar mablag' sarmoya kiritildi.

Agar siz uyali telefondan foydalansangiz...

Tavsiya qilamiz

Qisqa uyali aloqa qo'ng'iroqlari.

Tavsiya qilmaymiz

Qabul qilishi sust bo'lgan holatda uyali telefoningizdan foydalanmang, chunki telefon asosiy stansiya bilan aloqa qilishi uchun ko'proq quvvat talab qiladi va bunda radio to'lqinlarining nurlanishi ko'proq bo'ladi.

Kutish holatida bo'lganda uyali telefoningizni tanangizdan uzoqroq tuting.

"SAR" qiymati* yuqori bo'lgan uyali telefon sotib olmang. Bu uning ko'proq radiatsiya chiqarishini anglatadi.

Uzoq "suhbat vaqti" ga ega bo'lgan uyali telefon sotib oling. U samaraliroq va nisbatan kamroq nurlanish chiqaradi.

Agar ular mustaqil ravishda sinovdan o'tkazilmagan bo'lsa, himoya qurilmalarini sotib olmang.

E'tiborli jihat

Uyali telefondan foydalanuvchilar sonining ko'pligi inobatga olib aytish mumkinki, sog'liq uchun kichik zararli ta'sirlar ham aholi salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

E'tiborli jihat

2000-yilda Styuart o'z hisobotida (Britaniya muhbiri) uyali telefonlar borasida sog'liq uchun biron bir muammo topilmaganligini, ammo bir necha tadqiqotlar o'tkazilgunga qadar, ayniqsa yoshlar orasida ehtiyot bo'lish zarurligini tavsiya qildi. 2004-yildagi hisobot buni tasdiqladi.

* SAR (o'ziga xos assimilyatsiya darajasi) - bu uyali telefondan foydalanayotganda tana to'qimasi tomonidan qancha elektromagnit nurlanish so'rilishini o'lchashdir.

Oldingi ikki sahifadagi “Uyali telefonlarning xavfsizligi” nomli matnlar veb-saytdan olingan. Keyingi savollarga javob berish uchun ushbu sahifalaridan foydalaning.

1-savol

E’tiborli jihatlarining maqsadi nima?



- A Uyali telefonlardan foydalanish xavfini tavsiflash.
- B** Uyali telefon xavfsizligi haqida munozaralar davom etayotganligini taxmin qilish.
- C Uyali telefonlardan foydalanuvchilar qanday choralarni ko‘rishlari kerakligini tasvirlash.
- D Uyali telefonlar tufayli sog‘liq uchun ma’lum muammolar mavjud emasligini taxmin qilish.

Savolning maqsadi: Umumlashtirish va talqin qilish

Matn formati: Qisqa matn

Baholash:

To‘g‘ri javob: **B**. Qolgan barcha javoblar noto‘g‘ri

2-savol

“Biror narsaning boshqa bir narsaga ta’sirini isbotlash qiyin”.

Ushbu ma’lumotlarning “**Uyali telefonlar xavflimi?**” nomli jadvaldagi 4-band, “**Ha**” va “**Yo‘q**” ustunida keltirilgan ko‘rsatmalar bilan qanday bog‘liqligi bor?



- A** U “Ha” munozarasini qo‘llab-quvvatlaydi, lekin buni isbotlamaydi.
- B** U “Ha” munozarasini isbotlaydi.
- C** U “Yo‘q” munozarasini qo‘llab-quvvatlaydi, lekin buni isbotlamaydi.
- D** U “Yo‘q” munozarasi xato ekanligini ko‘rsatadi.

Uyali telefonlar xavflimi?

Ha

Yo'q

- | | | |
|---|--|--|
| 1 | Uyali telefonlar orqali uzatiladigan radioto'lqinlar tana to'qimalarini qizdirib, zarar yetkazuvchi ta'sirga ega. | Radio to'lqinlari tanaga issiqlik shikast yetkazadigan darajada kuchli emas. |
| 2 | Uyali telefonlar hosil qiluvchi magnit maydonlar tana hujayralarining faoliyatiga ta'sir qilishi mumkin. | Magnit maydonlar juda zaif va tanamizdagi hujayralarga ta'sir qilishi dargumon. |
| 3 | Uzoq vaqt davomida uyali telefon qo'ng'iroqlarini amalga oshiradigan odamlar charchoq, bosh og'rig'i va diqqatni yo'qotish borasida shikoyat qiladilar. | Bunday ta'sirlar laboratoriya sharoitida hech qachon kuzatilmagan va zamonaviy turmush tarzidagi boshqa omillarga bog'liq bo'lishi mumkin. |
| 4 | Uyali telefondan foydalanuvchilarda miyaning telefon tutashgan joylarida saraton kasalligiga chalinish ehtimoli 2,5 baravar ko'proqdir. | Tadqiqotchilar bu o'sish mobil telefonlardan foydalanish bilan bog'liqligi aniq emasligini tan olishadi. |
| 5 | Saraton kasalligini o'rganish bo'yicha xalqaro agentlik bolalarda saraton kasalligi va elektr uzatish liniyalari o'rtasida bog'liqlikni topdi. Uyali telefonlar singari, elektr uzatish liniyalari ham radiatsiya chiqaradi. | Elektr uzatish liniyalari tomonidan ishlab chiqariladigan nurlanish - bu boshqa turdagi nurlanish bo'lib, uyali telefonlardan keladigan energiyadan ko'proq. |
| 6 | Uyali telefonlardagi kabi radiochastota to'lqinlari nematoda chuvalchangining genlari tarkibini o'zgartirdi. | Chuvalchanglar odam emas, shuning uchun bizning miya hujayralarimiz xuddi shunday ta'sirda bo'lishiga kafolat yo'q. |

E'tiborli jihat

Uyali telefonlarning sog'liq uchun xavfli ekanligi haqidagi qarama-qarshi xabarlar 1990-yillarning oxirida paydo bo'ldi.

E'tiborli jihat

Hozirga kelib uyali telefonlarning ta'sirini o'rganish maqsadida ilmiy tadqiqotlar uchun millionlab dollar mablag' sarmoya kiritildi.

Agar siz uyali telefondan foydalansangiz...

Tavsiya qilamiz

Qisqa uyali aloqa qo'ng'iroqlari.

Tavsiya qilmaymiz

Qabul qilishi sust bo'lgan holatda uyali telefoningizdan foydalanmang, chunki telefon asosiy stansiya bilan aloqa qilishi uchun ko'proq quvvat talab qiladi va bunda radio to'lqinlarining nurlanishi ko'proq bo'ladi.

E'tiborli jihat

Uyali telefondan foydalanuvchilar sonining ko'pligi inobatga olib aytish mumkinki, sog'liq uchun kichik zararli ta'sirlar ham aholi salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

E'tiborli jihat

2000-yilda Styuart o'z hisobotida (Britaniya muhbiri) uyali telefonlar borasida sog'liq uchun biron bir muammo topilmaganligini, ammo bir necha tadqiqotlar o'tkazilgunga qadar, ayniqsa yoshlar orasida ehtiyot bo'lish zarurligini tavsiya qildi. 2004-yildagi hisobot buni tasdiqladi.

Kutish holatida bo'lganda uyali telefoningizni tanangizdan uzoqroq tuting.

"SAR" qiymati* yuqori bo'lgan uyali telefon sotib olmang. Bu uning ko'proq radiatsiya chiqarishini anglatadi.

Uzoq "suhbat vaqti" ga ega bo'lgan uyali telefon sotib oling. U samaraliroq va nisbatan kamroq nurlanish chiqaradi.

Agar ular mustaqil ravishda sinovdan o'tkazilmagan bo'lsa, himoya qurilmalarini sotib olmang.

* **SAR** (o'ziga xos assimilyatsiya darajasi) - bu uyali telefondan foydalanayotganda tana to'qimasi tomonidan qancha elektromagnit nurlanish so'rilishini o'lchashdir.

2-savol

“Biror narsaning boshqa bir narsaga ta’sirini isbotlash qiyin”.
Ushbu ma’lumotlarning “**Uyali telefonlar xavflimi?**” nomli jadvaldagi 4-band, “**Ha**” va “**Yo‘q**” ustunida keltirilgan ko‘rsatmalar bilan qanday bog‘liqligi bor?



- A** U “Ha” munozarasini qo‘llab-quvvatlaydi, lekin buni isbotlamaydi.
- B** U “Ha” munozarasini isbotlaydi.
- C** U “Yo‘q” munozarasini qo‘llab-quvvatlaydi, lekin buni isbotlamaydi.
- D** U “Yo‘q” munozarasi xato ekanligini ko‘rsatadi.

Savolning maqsadi: Fikrlash va baholash

Matn formati: Qisqa matn

Baholash:

To‘g‘ri javob: **C**. Qolgan barcha javoblar noto‘g‘ri

3-savol

Jadvalning “Yo‘q” ustunidagi 3-bandga qarang. Shu nuqtai-nazardan, ushbu “boshqa omillar”dan biri nima bo‘lishi mumkin? Javobingiz uchun bitta sabab keltiring.



.....

Uyali telefonlar xavflimi?

Ha

- 1 Uyali telefonlar orqali uzatiladigan radioto'lqinlar tana to'qimalarini qizdirib, zarar yetkazuvchi ta'sirga ega.
- 2 Uyali telefonlar hosil qiluvchi magnit maydonlar tana hujayralarining faoliyatiga ta'sir qilishi mumkin.
- 3 Uzoq vaqt davomida uyali telefon qo'ng'iroqlarini amalga oshiradigan odamlar charchoq, bosh og'rig'i va diqqatni yo'qotish borasida shikoyat qiladilar.
- 4 Uyali telefondan foydalanuvchilarda miyaning telefon tutashgan joylarida saraton kasalligiga chalinish ehtimoli 2,5 baravar ko'proqdir.
- 5 Saraton kasalligini o'rganish bo'yicha xalqaro agentlik bolalarda saraton kasalligi va elektr uzatish liniyalari o'rtasida bog'liqlikni topdi. Uyali telefonlar singari, elektr uzatish liniyalari ham radiatsiya chiqaradi.
- 6 Uyali telefonlardagi kabi radiochastota to'lqinlari nematoda chuvalchangining genlari tarkibini o'zgartirdi.

Yo'q

Radio to'lqinlari tanaga issiqlik shikast yetkazadigan darajada kuchli emas.

Magnit maydonlar juda zaif va tanamizdagi hujayralarga ta'sir qilishi dargumon.

Bunday ta'sirlar laboratoriya sharoitida hech qachon kuzatilmagan va zamonaviy turmush tarzidagi boshqa omillarga bog'liq bo'lishi mumkin.

Tadqiqotchilar bu o'sish mobil telefonlardan foydalanish bilan bog'liqligi aniq emasligini tan olishadi.

Elektr uzatish liniyalari tomonidan ishlab chiqariladigan nurlanish - bu boshqa turdagi nurlanish bo'lib, uyali telefonlardan keladigan energiyadan ko'proq.

Chuvalchanglar odam emas, shuning uchun bizning miya hujayralarimiz xuddi shunday ta'sirda bo'lishiga kafolat yo'q.

E'tiborli jihat

Uyali telefonlarning sog'liq uchun xavfli ekanligi haqidagi qarama-qarshi xabarlar 1990-yillarning oxirida paydo bo'ldi.

E'tiborli jihat

Hozirga kelib uyali telefonlarning ta'sirini o'rganish maqsadida ilmiy tadqiqotlar uchun millionlab dollar mablag' sarmoya kiritildi.

Agar siz uyali telefondan foydalansangiz...

Tavsiya qilamiz

Qisqa uyali aloqa qo'ng'iroqlari.

Kutish holatida bo'lganda uyali telefoningizni tanangizdan uzoqroq tuting.

Uzoq "suhbat vaqti" ga ega bo'lgan uyali telefon sotib oling. U samaraliroq va nisbatan kamroq nurlanish chiqaradi.

Tavsiya qilmaymiz

Qabul qilishi sust bo'lgan holatda uyali telefoningizdan foydalanmang, chunki telefon asosiy stansiya bilan aloqa qilishi uchun ko'proq quvvat talab qiladi va bunda radio to'lqinlarining nurlanishi ko'proq bo'ladi.

"SAR" qiymati* yuqori bo'lgan uyali telefon sotib olmang. Bu uning ko'proq radiatsiya chiqarishini anglatadi.

Agar ular mustaqil ravishda sinovdan o'tkazilmagan bo'lsa, himoya qurilmalarini sotib olmang.

E'tiborli jihat

Uyali telefondan foydalanuvchilar sonining ko'pligi inobatga olib aytish mumkinki, sog'liq uchun kichik zararli ta'sirlar ham aholi salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

E'tiborli jihat

2000-yilda Styuart o'z hisobotida (Britaniya muhbiri) uyali telefonlar borasida sog'liq uchun biron bir muammo topilmaganligini, ammo bir necha tadqiqotlar o'tkazilgunga qadar, ayniqsa yoshlar orasida ehtiyot bo'lish zarurligini tavsiya qildi. 2004-yildagi hisobot buni tasdiqladi.

* **SAR** (o'ziga xos assimilyatsiya darajasi) - bu uyali telefondan foydalanayotganda tana to'qimasi tomonidan qancha elektromagnit nurlanish so'rilishini o'lchashdir.

3-savol

Jadvalning “Yo‘q” ustunidagi 3-bandga qarang. Shu nuqtai-nazardan, ushbu “boshqa omillar” dan biri nima bo‘lishi mumkin? Javobingiz uchun bitta sabab keltiring.



Televizor. Chunki insonning uzoq vaqt televizor tomosha qilishi bosh og‘rishiga sabab bo‘ladi.

Savolning maqsadi: Fikrlash va baholash

Matn formati: Qisqa matn

Baholash:

- To‘g‘ri javob: Charchoq, bosh og‘rig‘i yoki kontsentratsiyani yo‘qotish bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin bo‘lgan zamonaviy turmush tarzining omilini aniqlaydigan javoblar.

Tushuntirish (izohlash) o‘z-o‘zidan tushunarli bo‘lishi yoki aniq ko‘rsatilishi mumkin.

- Noto‘g‘ri javob: Yetarli bo‘lmagan yoki noaniq berilgan javoblar.

Charchoq. [Matndagi ma‘lumotlarni takrorlaydi.]

Charchoq. [Matndagi ma‘lumotlarni takrorlaydi.]

4-savol

“Agar siz uyali telefondan foydalansangiz...” degan sarlavhali jadvalga qarang.

Quyidagi fikrlardan qaysi biri jadvaldagi ma’lumotlarga asoslangan?



- A** Uyali telefonlardan foydalanishda hech qanday xavf yo‘q.
- B** Uyali telefonlardan foydalanish xavfi mavjud.
- C** Uyali telefonlardan foydalanish xavfli bo‘lishi yoki bo‘lmasligi mumkin, ammo ehtiyotkorlik choralarini ko‘rish zarar qilmaydi.
- D** Uyali telefonlardan foydalanish xavfi bo‘lishi yoki bo‘lmasligi mumkin, ammo biz aniq bilmagunimizcha, ulardan foydalanmaslik lozim.
- E** **Tavfsiya etamiz** ko‘rsatmalari xavfni jiddiy qabul qiluvchilar uchun, **Tavfsiya qilmaymiz** ko‘rsatmalari esa qolgan barcha uchundir.

Uyali telefonlar xavflimi?

Ha

Yo'q

- 1 Uyali telefonlar orqali uzatiladigan radioto'lqinlar tana to'qimalarini qizdirib, zarar yetkazuvchi ta'sirga ega.
- 2 Uyali telefonlar hosil qiluvchi magnit maydonlar tana hujayralarining faoliyatiga ta'sir qilishi mumkin.
- 3 Uzoq vaqt davomida uyali telefon qo'ng'iroqlarini amalga oshiradigan odamlar charchoq, bosh og'rig'i va diqqatni yo'qotish borasida shikoyat qiladilar.
- 4 Uyali telefondan foydalanuvchilarda miyaning telefon tutashgan joylarida saraton kasalligiga chalinish ehtimoli 2,5 baravar ko'proqdir.
- 5 Saraton kasalligini o'rganish bo'yicha xalqaro agentlik bolalarda saraton kasalligi va elektr uzatish liniyalari o'rtasida bog'liqlikni topdi. Uyali telefonlar singari, elektr uzatish liniyalari ham radiatsiya chiqaradi.
- 6 Uyali telefonlardagi kabi radiochastota to'lqinlari nematoda chuvalchangining genlari tarkibini o'zgartirdi.

Radio to'lqinlari tanaga issiqlik shikast yetkazadigan darajada kuchli emas.

Magnit maydonlar juda zaif va tanamizdagi hujayralarga ta'sir qilishi dargumon.

Bunday ta'sirlar laboratoriya sharoitida hech qachon kuzatilmagan va zamonaviy turmush tarzidagi boshqa omillarga bog'liq bo'lishi mumkin.

Tadqiqotchilar bu o'sish mobil telefonlardan foydalanish bilan bog'liqligi aniq emasligini tan olishadi.

Elektr uzatish liniyalari tomonidan ishlab chiqariladigan nurlanish - bu boshqa turdagi nurlanish bo'lib, uyali telefonlardan keladigan energiyadan ko'proq.

Chuvalchanglar odam emas, shuning uchun bizning miya hujayralarimiz xuddi shunday ta'sirda bo'lishiga kafolat yo'q.

E'tiborli jihat

Uyali telefonlarning sog'liq uchun xavfli ekanligi haqidagi qarama-qarshi xabarlar 1990-yillarning oxirida paydo bo'ldi.

E'tiborli jihat

Hozirga kelib uyali telefonlarning ta'sirini o'rganish maqsadida ilmiy tadqiqotlar uchun millionlab dollar mablag' sarmoya kiritildi.

Agar siz uyali telefondan foydalansangiz...

Tavsiya qilamiz

Qisqa uyali aloqa qo'ng'iroqlari.

Kutish holatida bo'lganda uyali telefoningizni tanangizdan uzoqroq tuting.

Uzoq "suhbat vaqti" ga ega bo'lgan uyali telefon sotib oling. U samaraliroq va nisbatan kamroq nurlanish chiqaradi.

Tavsiya qilmaymiz

Qabul qilishi sust bo'lgan holatda uyali telefoningizdan foydalanmang, chunki telefon asosiy stansiya bilan aloqa qilishi uchun ko'proq quvvat talab qiladi va bunda radio to'lqinlarining nurlanishi ko'proq bo'ladi.

"SAR" qiymati* yuqori bo'lgan uyali telefon sotib olmang. Bu uning ko'proq radiatsiya chiqarishini anglatadi.

Agar ular mustaqil ravishda sinovdan o'tkazilmagan bo'lsa, himoya qurilmalarini sotib olmang.

E'tiborli jihat

Uyali telefondan foydalanuvchilar sonining ko'pligi inobatga olib aytish mumkinki, sog'liq uchun kichik zararli ta'sirlar ham aholi salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

E'tiborli jihat

2000-yilda Styuart o'z hisobotida (Britaniya muhbiri) uyali telefonlar borasida sog'liq uchun biron bir muammo topilmaganligini, ammo bir necha tadqiqotlar o'tkazilgunga qadar, ayniqsa yoshlar orasida ehtiyot bo'lish zarurligini tavsiya qildi. 2004-yildagi hisobot buni tasdiqladi.

* **SAR** (o'ziga xos assimilyatsiya darajasi) - bu uyali telefondan foydalanayotganda tana to'qimasi tomonidan qancha elektromagnit nurlanish so'rilishini o'lchashdir.

4-savol

“Agar siz uyali telefondan foydalansangiz...” degan sarlavhali jadvalga qarang.

Quyidagi fikrlardan qaysi biri jadvaldagi ma’lumotlarga asoslangan?



- A** Uyali telefonlardan foydalanishda hech qanday xavf yo‘q.
- B** Uyali telefonlardan foydalanish xavfi mavjud.
- C** Uyali telefonlardan foydalanish xavfli bo‘lishi yoki bo‘lmasligi mumkin, ammo ehtiyotkorlik choralarini ko‘rish zarar qilmaydi.
- D** Uyali telefonlardan foydalanish xavfi bo‘lishi yoki bo‘lmasligi mumkin, ammo biz aniq bilmagunimizcha, ulardan foydalanmaslik lozim.
- E** **Tavfsiya etamiz** ko‘rsatmalari xavfni jiddiy qabul qiluvchilar uchun, **Tavfsiya qilmaymiz** ko‘rsatmalari esa qolgan barcha uchundir.

Savolning maqsadi: Umumlashtirish va talqin qilish

Matn formati: Qisqa matn

Baholash:

To‘g‘ri javob: **C**. Qolgan barcha javoblar noto‘g‘ri

Foydalanilgan adabiyotlar va internet manbalari



PISA 2018 O'qish savodxonligi qamrov doirasi, Milliy markaz



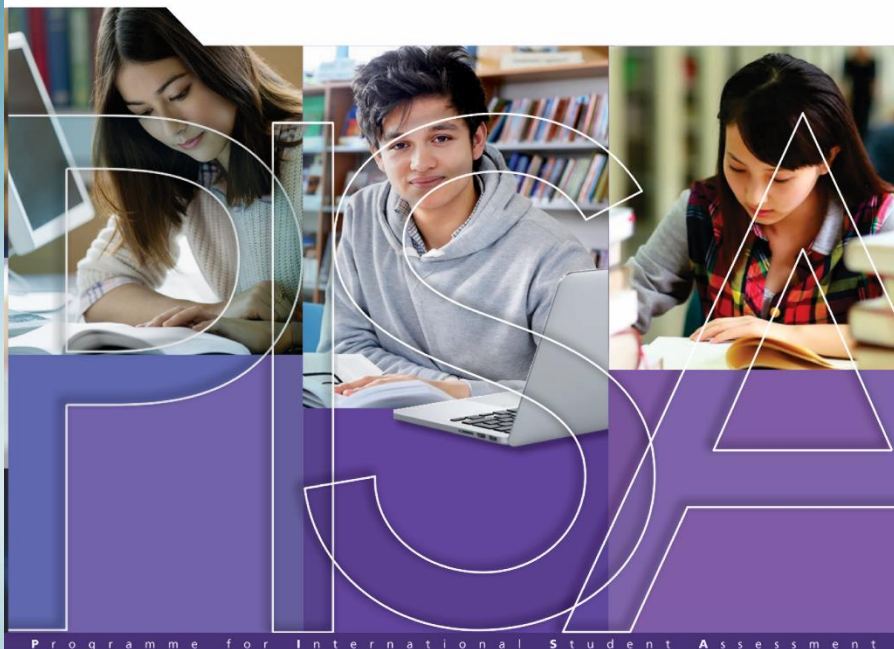
PISA Reading Literacy Items and Scoring Guides



PISA tadqiqotining rasmiy veb-sayti: www.oecd.org/pisa/



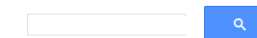
PISA 2018
O'QISH SAVODXONLIGI
QAMROV DOIRASI



Programme for International Student Assessment



Follow us



PISA

Programme for International Student Assessment



Home

About

PISA Test

Innovation

Data

Publications

Webinars

Join PISA

FAQ

PISA Test

Try PISA 2018 Test Questions

Interactive Reading Test Questions*

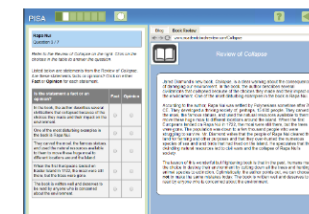
- [Chicken Forum](#) English | français
- [Rapa Nui](#) English | français
- [Cow's Milk](#) English | français
- [Galapagos Islands](#) English | français
- [Reading Fluency](#) English | français

[View all language versions of the PISA 2018 Reading Test Questions](#)

*Compatible with Firefox v35 or later, Chrome v40 or later, MS Internet Explorer v11 or later, MS Edge v12 or later

Download the full set of questions in PDF format: [English only](#)

PISA 2018 Rapa Nui test question





E'tiboringiz uchun rahmat!

Kasbiy faoliyatingizga muvaffaqiyatlar tilaymiz!